

با توجه به هجوم پیاپی و وحشیانه مغول و اعدای آنان و دیگر حکام خراسان به مراکز فرهنگی شیعی، در ایران و خراسان و به تاراج بردن ذخایر ارزشمند فرهنگی این سامان و ایجاد رعب و ترس برای علمای شیعی و تهدیدات پیاپی آنان، روزگاری، سیر نهضت علمی، فرهنگی تشیع در این سرزمین به کندی گرایید. تفسیر و نگارش علوم قرآنی نیز از این امر مستثنی نبود. براین اساس، از آغاز قرن هفتم تا قرن دهم هجری قمری، مقطع افول علوم اسلامی و قرآنی در خراسان، محسوب می شود. آثار قرآنی که در این مقطع زمانی نگارش یافته به عنوان آثار شیعی و خراسانی، کمتر در نوشته ها آمده است. اینک موارد اندکی از کتابهای قرآنی حوزه شیعی را که موجودند، یا برخی از محققان یاد کرده اند، برمی شماریم.

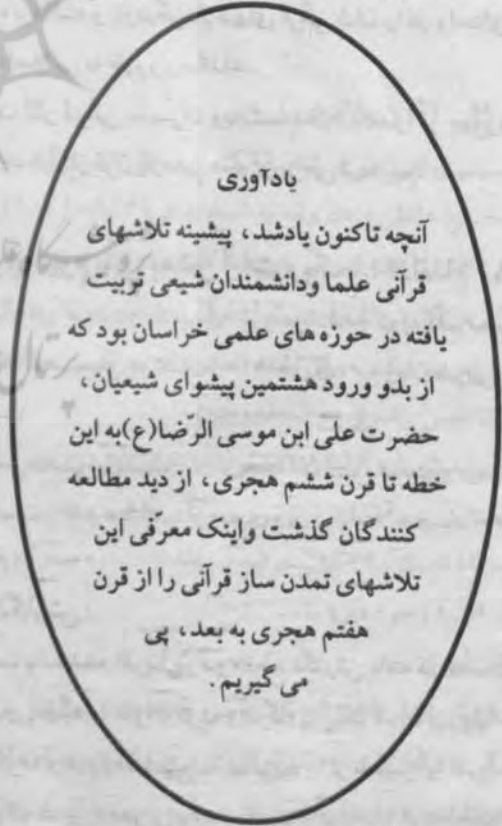
قرآن پژوهی
در
حوزه علمیه
خراسان
(۴)

سید محمد حسین موسوی مبلّغ

رساله در شق القمر (قرن نهم)^۱
رساله ای است در تفسیر آیه مبارکه «اقتربت الساعة و انشق القمر» (قمر / ۱) توسط خواجه صائِن الدین علی بن محمد ترکه اصفهانی که به زبان فارسی نگارش یافته است. تاریخ ولادت مفسّر ۸۳۰ هـ. ق. گزارش شده است. ولی از تاریخ وفات وی و تاریخ نگارش تفسیر یاد شده، اطلاعی در دست نیست. محل زندگی وی، مشهد بوده است.

سبک نگارش

۱. مفسّر، متعرض مباحث لغوی و ادبی نگردیده و به ذکر اقوال مفسّرین سلف و خلف و نقل روایات، هیچ گونه توجهی نکرده و از سیره مفسّران دیگر، پیروی نکرده است.
۲. این تفسیر، با زبان فارسی مسجع و با محتوای محکم و نثر متین نگارش یافته است کلمات شیرین و جملات دلنشین دارد و بلکه می توان گفت: این تفسیر از شاهکارهای ادبیات فارسی زمان خویش بوده است.
۳. بر مذاق اهل کشف و مسلک عارفان، تحریر یافته و تفسیر نهایی وی از شق القمر، همان است که اهل راز گفته اند. وی آیه شریفه را از دیدگاه هفت طبقه از مفسّران، تفسیر کرده است:

یادآوری

آنچه تاکنون یادشد، پیشینه تلاشهای قرآنی علما و دانشمندان شیعی تربیت یافته در حوزه های علمی خراسان بود که از بدو ورود هشتمین پیشوای شیعیان، حضرت علی ابن موسی الرضا (ع) به این خطه تا قرن ششم هجری، از دید مطالعه کنندگان گذشت و اینک معرفی این تلاشهای تمدن ساز قرآنی را از قرن هفتم هجری به بعد، پی می گیریم.

۱... و حول طبقات مراتب هر طایفه که بر طبق عقاید و علو شان بر مدارج متفاوت واقف گشته ام، اصول هر یک در این مبحث

